Startmanifest The Floris

Stichting The Floris als medebewaker van een eerlijk en rechtvaardig belastingstelsel

Onze samenleving kan alleen goed functioneren als iedereen eerlijk belasting betaalt. Maar die samenleving staat onder druk – door globalisering, groeiende ongelijkheid en ingewikkelde internationale regels. Juist daarom is het belangrijk dat het gesprek over eerlijke belastingheffing (just taxation) niet alleen wordt gevoerd door politici en de media. Dat debat verdient bredere en betere input.

Sommige media vergroten tegenstellingen, waardoor er bij het grote publiek veel misverstanden ontstaan over belastingen. Wat we missen is een platform waar deskundige en maatschappelijk betrokken professionals – mensen met ervaring in het vak – een inhoudelijk en zinvol debat kunnen voeren over wat wenselijk is binnen ons belastingstelsel. Op een onafhankelijke manier. Zonder aan de leiband te lopen van een kantoor of overheid.

We missen ook een plek waar deze experts namens belastingbetalers het gesprek aangaan over belastingkwesties, op een manier die begrijpelijk is voor iedereen. Als we het belastingstelsel toekomstbestendig en eerlijk willen maken, moeten we dat gesprek opnieuw en beter voeren. Daarbij is het belangrijk dat vertegenwoordigers van belastingplichtigen een serieuze stem krijgen.

De overheid – zowel de wetgever als de uitvoerende diensten – heeft alleen draagvlak als er op inhoudelijk niveau en op basis van argumenten een open uitwisseling plaatsvindt van visies en belangen, zonder dat het debat wordt bepaald door emotie of machtsspelletjes.[1].

De kwaliteit van het debat verhogen

The Floris is het platform dat we nodig hebben. Het is opgericht met als doel om actief bij te dragen aan een sterke democratische rechtsstaat. The Floris wil het debat over belastingen verdiepen, zorgen voor meer begrip van de nuances in dat debat en zo een waardevolle stem zijn binnen onze democratie.

The Floris is geen spreekbuis van bepaalde belangengroepen, brancheorganisaties of van de overheid, maar een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk en met een duidelijke maatschappelijke missie. Ze staat voor belangrijke democratische waarden zoals waakzaamheid, de moed om problemen aan te kaarten, goed onderbouwde voorstellen doen voor verbetering en openstaan voor debat. Tegelijk verzet The Floris zich tegen ongenuanceerde en respectloze standpunten. In plaats daarvan benadrukt zij het belang van rechtvaardigheid, integriteit en de normen die horen bij een rechtsstaat. De schrijvers die bijdragen aan The Floris worden zorgvuldig geselecteerd op hun onafhankelijkheid en betrokkenheid bij die rechtsstaat.

Onze samenleving verandert snel. Ontwikkelingen hangen met elkaar samen: de ene verandering roept de andere op. Daarom is het belangrijk dat er een duidelijke standaard is bij het aanpassen van wetten en regels. Alleen zo blijven we een beschaafde samenleving. The Floris bewaakt die kwaliteit, benoemt misstanden en geeft richting aan hoe verbeteringen eruit zouden kunnen zien. Kortom: The Floris wil uitgroeien tot een gezaghebbend platform binnen een gezonde en goed functionerende democratie.

Veranderende samenleving

Door globalisering zijn landen steeds meer gaan concurreren met elkaar op belastinggebied. Ze proberen aantrekkelijk te zijn voor buitenlandse bedrijven en nieuwe inwoners door belastingvoordelen te bieden. Maar dat zorgt ervoor dat de ‘trouwe’ inwoners – die al jaren belasting betalen – zich achtergesteld voelen. Zij krijgen geen extra’s of aandacht, en voelen zich soms zelfs weggezet. Het lijkt alsof het loont om te verhuizen of je bedrijf internationaal te maken – en dat is dan ook precies wat veel succesvolle mensen doen. Daardoor wordt de globalisering alleen maar verder aangewakkerd.

De mensen die in het land blijven, krijgen steeds meer het gevoel dat zij opdraaien voor de kosten. Zeker als ze (menen te) zien dat de overheid niet efficiënt met geld omgaat, of grote bedragen uitgeeft aan in hun ogen ondoordachte plannen en beleid dat weinig vertrouwen wekt – bijvoorbeeld bij banken, pensioenen of de zorg. Dat zorgt voor frustratie. In zo’n sfeer worden mensen die wél vertrekken al snel gezien als ‘profiteurs’, bedrijven die hun belasting netjes optimaliseren als ‘asociaal’ en wie gebruikmaakt van een zogenoemde trust – ongeacht het doel – als ‘belastingontduiker’. De nuance verdwijnt en de toon van het debat wordt steeds harder.

De overheid, die zich eigenlijk zou moeten verantwoorden voor haar eigen keuzes en beleid, probeert de onvrede te sussen door publiekelijk hard op te treden tegen zogenaamde ‘tax dodgers’ en ‘freeriders’. In de ambtenarij en politiek klinkt dan al snel de veroordelende boodschap: hier speelt een moreel falen waarin niemand verantwoordelijkheid neemt.

Gevolg: iedereen die kritisch is, zelf keuzes maakt of zijn financiële zaken slim regelt, wordt in het publieke debat al snel neergezet als ‘belastingfraudeur’. Het verschil tussen belasting ontduiken (illegaal) en belasting besparen binnen de regels (legaal) vervaagt. En zo wordt het onvermogen van de overheid om zelf eerlijk, duidelijk en effectief op te treden, verhuld door de ander te beschuldigen – een bekende manier om tegenstellingen aan te wakkeren.

The Floris probeert deze verhitte debatten terug te brengen naar de kern van het probleem – zonder te focussen op wie het zegt, maar op wát er gezegd wordt.

Rechtsstatelijk en magistratelijk

In een rechtsstaat moeten burgers beschermd worden tegen onredelijke wetten. Toch komt het regelmatig voor dat belastingregels mensen op een oneerlijke manier raken – en dat wordt dan maar voor lief genomen. Onder het mom van ‘sterke’ of ‘robuuste’ wetgeving wordt dit steeds normaler.

Tegelijk probeert de overheid te voorkomen dat belastingbetalers de grenzen van de wet opzoeken. Maar zelf doet ze precies dat: ze neemt soms extreme standpunten in en legt die voor aan de rechter, wat eigenlijk een omgekeerde vorm van belastingontwijking is. In een rechtsstaat hoort de overheid echter niet met twee maten te meten. Ze moet zich aan dezelfde normen houden als ze van burgers verwacht.

Voor belastingbetalers betekent dit dat ze steeds vaker dure fiscale hulp moeten inschakelen om regels goed te begrijpen en procedures te doorlopen. Wie dat niet kan betalen, komt al snel in de knel. Zeker nu de overheid de toegang tot juridische hulp voor mensen met een lager inkomen heeft beperkt.

Bij nieuwe bevoegdheden, zoals de automatische uitwisseling van financiële gegevens tussen landen, is nauwelijks gekeken naar hoe goed belastingbetalers nog beschermd worden. Alles lijkt geoorloofd als het doel – bestrijding van belastingontduiking – maar wordt gehaald.

In de praktijk blijkt ook dat belastinginspecteurs vaak niet openstaan voor alternatieve manieren om geschillen op te lossen. Ze houden liever vast aan hun machtspositie. Door dit soort ontwikkelingen komen belastingplichtigen steeds meer in het nauw.

Van de overheid mag juist verwacht worden dat ze zich opstelt als een ‘magistraat’ – eerlijk, zorgvuldig, en gericht op het vinden van de waarheid. Daarbij hoort respect voor de wet, voor het algemeen belang én voor de rechten van het individu.

Als dat ontbreekt, is het logisch dat mensen zich liever stilhouden of zelfs wegtrekken van die overheid. Zeker omdat andere landen wel aantrekkelijk zijn voor wie geld of kennis meebrengt. Daar word je soms met open armen ontvangen.

Hoe groot dat effect precies is, weten we niet. Maar een bekend voorbeeld is hoe veel vermogende Fransen naar Londen verhuisden toen de socialistische regering in Frankrijk de belastingen voor rijken flink verhoogde. Denk ook aan de protesten van de gele hesjes – een

duidelijk teken van wat er kan gebeuren als mensen zich niet gehoord of rechtvaardig behandeld voelen.

Conflict vs. consensus

De overheid heeft veel macht als het gaat om het handhaven van belastingwetten. Maar die macht mag alleen worden ingezet voor het doel waarvoor ze is bedoeld. De overheid mag dus geen willekeur gebruiken en moet haar bevoegdheden eerlijk, zorgvuldig en in verhouding toepassen.

Toch komt het steeds vaker voor dat belastingplichtigen zich moeten beroepen op basisprincipes van goed bestuur – of zelfs op mensenrechten zoals vastgelegd in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens – om zich te verdedigen tegen oneerlijk overheidsgedrag.

Maar zelfs als de overheid die regels overtreedt, volgen daar zelden echte gevolgen uit. Ons rechtssysteem biedt daar weinig tegenwicht. En dat heeft een duidelijk gevolg: het wederzijdse respect tussen overheid en burgers verdwijnt. Daardoor verandert de toon in het debat en komen we terecht in een neerwaartse spiraal van wantrouwen en conflict.

We zijn daarmee ver verwijderd geraakt van het ideaal van een rechtvaardige samenleving, waarin burgers hun belastingen met overtuiging en trots betalen – juist omdat ze zich gerespecteerd en eerlijk behandeld voelen.

In sommige landen, zoals Noorwegen, wordt zelfs openbaar gemaakt hoeveel belasting mensen betalen. En in plaats van schaamte leidt dat daar tot trots – bijvoorbeeld als je net iets meer bijdraagt dan je buurman. Die trots kan bestaan omdat er vertrouwen is in de overheid, en omdat corruptie daar nauwelijks voorkomt.

Dat is een heel ander model dan wat we nu vaak zien: geen conflictmodel, maar een consensusmodel – gebaseerd op vertrouwen, wederzijds respect en argumenten.

Een Florissante toekomst

Globalisering, een duurzame wereld, groeiende ongelijkheid en digitalisering zijn grote uitdagingen van deze tijd. Ze vragen om flinke investeringen – en daarvoor is belastingheffing onmisbaar.

Om binnen deze ontwikkelingen een samenleving op te bouwen die financieel gezond blijft, zijn wederzijds respect en zorgvuldige, open besluitvorming van groot belang.

In een democratie die goed wil blijven functioneren, moeten wetgeving, uitvoering én rechtsbescherming voldoen aan duidelijke normen van rechtvaardigheid en goed bestuur.

Dat is precies waar The Floris voor staat.

Altijd met open vizier.

[1]J. Habermas, Between Facts and norms, contributions to a discourse theory of law and democracy, 1997; Pierre Rosanvallon, Counter-Democracy, Politics in an age of distrust, 2008 en Pierre Rosanvallon, Democratic Legitimacy, 2011.